

KARTA PRZEDMIOTU**I. Dane podstawowe**

Nazwa przedmiotu	Teoria i filozofia prawa
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Theory and philosophy of law
Kierunek studiów	prawo kanoniczne
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	stacjonarne
Dyscyplina	nauki prawne
Język wykładowy	polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Dr hab. Jadwiga potrzyszcz, prof. KUL
---	---------------------------------------

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	15	I	5
konwersatorium			
ćwiczenia			
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	Wykład przeznaczony jest dla studentów prawa kanonicznego. Studenci powinni posiadać wiedzę z zakresu prawoznawstwa, logiki prawniczej oraz etyki prawniczej.
-------------------	---

II. Cele kształcenia dla przedmiotu

Dostarczenie studentom wiedzy o miejscu i znaczeniu teorii i filozofii prawa w systemie nauk prawnych oraz relacji do tych nauk.
Zapoznanie studentów z terminologią prawniczą z zakresu teorii i filozofii prawa oraz wyjaśnienie pojęcia prawa i zjawisk prawnych.
Dostarczenie studentom podstaw teoretyczno-filozoficznych do studiów w zakresie prawa, a w szczególności wyjaśnienie tak podstawowych dla prawnika pojęć jak np.: pojęcie i istota samego prawa z uwzględnieniem teorii prawa pozytywnego i prawa naturalnego, sprawiedliwość i jej różnorodne rodzaje, godność człowieka, jego wolność i równość wobec prawa, bezpieczeństwo prawne, dobro wspólne, demokratyczne państwo prawa, moc wiążąca prawa.
Wyrobienie umiejętności rzetelnego i odpowiedzialnego traktowania problemów prawnych w praktyce zawodowej.

III. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Student zna w zakresie rozszerzonym terminologię teorii i filozofii prawa, potrafi wyjaśnić tak podstawowe dla prawnika pojęcia, jak np.: pojęcie i istota samego prawa z uwzględnieniem teorii prawa pozytywnego i prawa naturalnego; sprawiedliwość i jej różnorodne rodzaje; godność człowieka, jego wolność i równość wobec prawa; bezpieczeństwo prawne; dobro wspólne; demokratyczne państwo prawa; moc wiążąca prawa. Potrafi zastosować tę terminologię w prawie kanonicznym oraz w innych pokrewnych dyscyplinach.	K2A_W01
W_02	Student zna w zakresie pogłębionym aksjologię, sposoby i zasady stanowienia prawa, strukturę normy prawnej, typy wykładni prawnych i sposoby interpretacji prawa.	K2A_W04
W_03	Student ma uporządkowaną wiedzę w zakresie Biblii, dokumentów Magisterium Kościoła, światopoglądu chrześcijańskiego, wychowania katolickiego, moralności chrześcijańskiej, godności człowieka.	K2A_W06
W_04	Student ma pogłębioną wiedzę na temat relacji Kościoła do państwa i świeckich systemów prawnych.	K2A_W08
UMIEJĘTNOŚCI		
U_01	Student potrafi sprawnie porozumiewać się za pomocą zwrotów prawniczych bezpośrednio i z wykorzystaniem współczesnych technik komunikacyjnych ze specjalistami z zakresu prawa, jak też z odbiorcami spoza grona specjalistów.	K2A_U04
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Student odznacza się odpowiedzialnością za własne przygotowanie do pracy, podejmowane decyzje i prowadzone działania oraz ich skutki, czuje się odpowiedzialny wobec ludzi, dla których dobra stara się działać, wyraża taką postawę w środowisku specjalistów, jak też modeluje taką postawę u osób obserwujących jego pracę.	K2A_K06
K_02	Student jest przekonany o konieczności i doniosłości zachowania się w sposób profesjonalny, przestrzegania etyki zawodu prawniczego, dostrzegania problemów moralnych i etycznych dylematów także swojego środowiska, poszukuje optymalnych rozwiązań i możliwości korygowania nieprawidłowości.	K2A_K07

IV. Opis przedmiotu/ treści programowe

Na wykładzie studenci najpierw zapoznają się ze specyfiką filozofii prawa jako nauki, poznają relacje filozofii prawa do prawa pozytywnego a także do nauk pokrewnych, jak np. socjologia prawa, jurysprudencja, teoria prawa, logika prawnicza, historia doktryn politycznych i prawnych. Następnie w ujęciu chronologicznym poznają kształtowanie się poglądów na państwo i prawo ze szczególnym uwzględnieniem relacji pomiędzy systemem władzy w państwie a koncepcjami prawa i sprawiedliwości. Powyższe zagadnienia historii filozofii prawa stanowią podstawę do rozważań

funkcjonowania prawa w społeczeństwie i państwie. W szczególności rozważane są relacje pomiędzy prawem a szeroko rozumianą rzeczywistością, relacje prawa i sprawiedliwości w życiu społecznym, miejsce porządku prawnego w porządku społecznym, relacje porządku prawnego i państwa jako organizacji politycznej, pojęcie ideologii oraz relacje prawa i ideologii, relacje prawa i polityki a także rodzaje moralności oraz relacje prawa i moralności. Po dokonaniu swoistej analizy zjawiska prawa w kontekście innych zjawisk kulturowych i społecznych, następuje usystematyzowanie twierdzeń o prawie z punktu widzenia jego ontologicznych i antropologiczno-kulturowych uwarunkowań. Następnie omawiane są zagadnienia aksjologii prawa, a mianowicie: teorie i pojęcie wartości, społeczny porządek wartości oraz jego relacja do prawa, szczególnie w społeczeństwie otwartym, gdzie występuje pluralizm wartości. Studenci poznają także czynniki realne i idealne w procesie dochodzenia do słusznego prawa, którymi są: z jednej strony natura rzeczy, z drugiej zaś idea prawa, na którą składają się wartości dochodzące do głosu w procesie pozytywizacji prawa, a mianowicie: sprawiedliwość i słuszność, celowość prawa i bezpieczeństwo prawne. Ostatecznym celem prawa jest służba etycznej wartości dobra wspólnego, dlatego też istotnym zagadnieniem omawianym na wykładzie jest pojęcie dobra wspólnego, zarówno jako kategorii normatywnej, jak i aksjologicznej.

Treści programowe przedmiotu obejmują:

Wprowadzenie: Co to jest filozofia prawa? Świat realny i świat nauki; Nauka a filozofia prawa jako metafizyka; Filozofia prawa a prawo pozytywne; Specyfika filozofii prawa jako nauki; Termin „filozofia prawa”; Systematyzacja filozofii prawa; Socjologia prawa; Jurysprudencja; Teoria prawa i inne nauki pomocnicze; Historia myśli prawnej: Pojęcie prawa w mitologii greckiej; Koncepcja prawa sofistów; Sokratesa poglądy o prawie; Platona nauka o państwie i o prawie; Arystotelesa teoria prawa i państwa; Prawo naturalne stoików; Chrześcijańska myśl prawna (charakterystyka epoki); Św. Augustyna nauka o prawie i o państwie; Tomasa z Akwinu filozofia prawa i państwa; Nauka Lutera o państwie i o prawie; Prawo naturalne Hugo Grocjusza; Teoria umowy społecznej Thomasa Hobbesa;

Poglądy Samuela Pufendorfa; Rozdział prawa i moralności Chrystiana Thomasiusa; Stan natury i umowa społeczna Johna Locke’a; Duch prawa Charlesa Louisa de Montesquieu; Umowa społeczna Jean-Jacquesa Rousseau; Immanuela Kanta nauka o państwie i prawie; Ewolucja poglądów Joana Gotlieba Fichtego; Filozofia prawa i państwa Georga Wilhelma Friedricha Hegla; Teoria prawa historycznej szkoły prawa; Teoria prawa pozytywizmu filozoficznego; Teoria prawa pozytywizmu legalnego; Teoria prawa neokantyzmu; Teoria prawa Gustawa Radbrucha; Czysta teoria prawa Hansa Kelsena; Analiza prawa: Pozytywność prawa; Normatywność prawa; Historyczność prawa; Przymus prawny; Prawo a rzeczywistość; Prawo a sprawiedliwość; Porządek prawny a porządek społeczny: 1) porządek społeczny; 2) porządek prawny jako społeczny porządek norm; 3) zadanie prawa w społeczeństwie. Prawo a państwo: 1) Struktura podstawowa wspólnoty; 2) Państwowa wspólnota prawa; 3) Relacje państwa i prawa; 4) Stosunek religii do państwa i do prawa. Prawo a ideologia: 1) Pojęcie ideologii; 2) Relacja prawa i ideologii. Prawo a polityka: 1) Istotne elementy polityki; 2) Relacje prawa i polityki; 3) Związki prawa i polityki; 4) Funkcjonalny związek prawa i polityki; 5) Dynamika relacji prawa i polityki. Prawo a moralność: 1) Rodzaje moralności; 2) Relacje prawa i moralności.

Synteza prawa: Prawo w porządku bytu świata; Prawo jako byt relacyjny; Ontologiczne i antropologiczno-kulturowe uwarunkowania prawa; Prawo i wartość: 1) Teorie wartości; 2) Pojęcie wartości; 3) Społeczny porządek wartości; 4) Relacja porządku wartości do prawa. Natura rzeczy; Znaczenie idei prawa; Sprawiedliwość; Słuszność w prawie; Celowość prawa;

Bezpieczeństwo prawne; Polaryzacja idei prawa; Dobro wspólne; Rozważanie indywidualizujące i uogólniające ; Typ i indywidualność w prawie: 1) Wyróżnianie typów; 2) Indywidualność w prawie; 3) Polaryzacja typu i indywidualności. Teorie pozytywizmu prawnego: 1) Pojęcie pozytywizmu prawnego; 2) Pozytywizm racjonalistyczny; 3) Pozytywizm naturalistyczny; 4) Socjologiczny pozytywizm prawny; 5) Psychologiczny pozytywizm prawny; 6) Teleologiczny pozytywizm prawny; 7) Pozytywizm normatywny; 8) Pozytywizm legalny. Teorie prawa naturalnego: 1) Pojęcie prawa naturalnego; 2) Różnorodność teorii prawa naturalnego; 3) Teorie absolutnego prawa naturalnego; 4) Teoria prawa rozumu; 5) Neotomistyczna teoria prawa naturalnego; 6) Teoria prawa naturalnego o zmiennej treści; 7) Systematyzacja teorii prawa naturalnego. Moc wiążąca prawa: 1) Pojęcie mocy wiążącej prawa; 2) Teorie mocy wiążącej prawa; 3) Etos prawny.

V. Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA			
W_01	Wykład konwencjonalny	Praca pisemna	Protokół
W_02	Wykład konwencjonalny	Praca pisemna	Protokół
W_03	Wykład konwencjonalny	Praca pisemna	Protokół
W_04	Wykład konwencjonalny	Praca pisemna	Protokół
UMIEJĘTNOŚCI			
U_01	Dyskusja	Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Protokół
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			
K_01	Metoda obserwacji uczestniczącej	Obserwacja	Protokół
K_02	Metoda obserwacji uczestniczącej	Obserwacja	Protokół

VI. Kryteria oceny, wagi

Studenci rozwiązują test jednokrotnego wyboru, składający się z 20 pytań. Za każdą prawidłową odpowiedź uzyskują jeden punkt. Oceny wystawiane są według następującej punktacji: 20-19 – 5.0; 18-17 – 4.5; 16-15 – 4.0; 14-13 – 3.5; 12-10 – 3.0; 9 i mniej – 2.0.

VII. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	15
Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	112

VIII. Literatura

Literatura podstawowa
A. Kość, Podstawy filozofii prawa, wyd. 3, „petit” s.c., Lublin 2005.
A. Kość (red.), Filozofia prawa. Wybór tekstów źródłowych, „petit” s.c., Lublin 2007.
Literatura uzupełniająca
J. Potrzeszcz, Ważenie wartości w prawie a problem ich absolutności i relatywności, "Principia" 2015, t. 61-62, s. 107-122.
J. Potrzeszcz, Bezpieczeństwo prawne z perspektywy filozofii prawa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013.
J. Potrzeszcz, Bezpieczeństwo prawne a pewność prawa - perspektywa filozoficznoprawna, w: Józef Krukowski, Jadwiga Potrzeszcz, Mirosław Sitarz (red.), Bezpieczeństwo prawne państw demokratycznych w procesie integracji europejskiej: Polska - Słowacja - Ukraina, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2016, s. 281-295.
J. Potrzeszcz, Bezpieczeństwo i porządek publiczny w ujęciu filozofii prawa, w: Wojciech Lis (red.), Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia podstawowe, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 15-34.

- J. Potrzezszcz, Idea prawa w orzecznictwie polskiego Trybunału Konstytucyjnego, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2007.
- J. Potrzezszcz, Podmiot bierny a podmiot czynny bezpieczeństwa prawnego, "Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie" 2015, t. VIII, s. 76-93.
- J. Potrzezszcz, "Formuła Radbrucha" a "formuła Cathreina", "Roczniki Nauk Prawnych" 21 (2011), nr 2, s. 7-40.
- J. Potrzezszcz, Mentalistyczna etyka i jej aplikacja do prawa, "Teka Komisji Prawniczej - Oddział PAN w Lublinie" 2011, t. 4, s. 118-132.
- J. Potrzezszcz, Immanuela Kanta i Matthiasa Mahlmanna próba humanistycznego uzasadnienia godności człowieka, w: Antoni Dębiński, Piotr Stanisz, Tomasz Barankiewicz, Jadwiga Potrzezszcz, Wojciech Sz. Staszewski, Anna Szarek-Zwijacz, Monika Wójcik (red.), Abiit, non obiit. Księga poświęcona pamięci Księdza Profesora Antoniego Kościa SVD, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 273-299.
- J. Potrzezszcz, Aksjologiczne podstawy stosowania prawa a prawo słuszne, w: Wojciech Dziędział, Bartosz Liżewski (red.), Zagadnienia stosowania prawa. Perspektywa teoretyczna i dogmatyczna, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 113-121.
- R. Tokarczyk, Filozofia prawa, wyd. 10, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005.
- R. Tokarczyk, Klasycy praw natury, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1988.
- M. Zirk-Sadowski, Wprowadzenie do filozofii prawa, Zakamycze, Kraków 2000.
- M. Szyszkowska, Europejska filozofia prawa, C. H. Beck, Warszawa 1995.
- L. Morawski, Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian, wyd. 3, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2003.
- J. Stelmach, R. Sarkowicz, Filozofia prawa XIX i XX wieku, wyd. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999.
- A. Kość, Historyczne modele relacji prawa, państwa i religii w niemieckiej filozofii prawa, Polihymnia, Lublin 1995.
- A. Kość, Filozoficzne podstawy prawa japońskiego w perspektywie historycznej, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001.
- A. Kość, Prawo a etyka konfucjańska w historii myśli prawnej Chin, „petit” s.c., Lublin 1998.
- A. Kość, Znaczenie idei prawa dla tworzenia dobrego prawa, Fundacja Naukowa im. Pawła Włodkowica, Lublin 2003.
- M. A. Krąpiec, Człowiek i prawo naturalne, wyd. 3, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1999.
- J. Oniszczyk, Filozofia i teoria prawa, C. H. Beck, Warszawa 2008.
- J. Oniszczyk, Koncepcje prawa, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa 2004.
- S. Wronkowska (red.), Z teorii i filozofii prawa Zygmunta Ziemińskiego, Wolters Kluwer Polska, Warszawa-Kraków 2007.
- A. Bator (red.), Z zagadnień teorii i filozofii prawa. Konstytucja, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1999.
- O. Bogucki, S. Czepita (red.), System prawny a porządek prawny, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu szczecińskiego, Szczecin 2008.
- J. Stelmach (red.), Studia z filozofii prawa, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2003.
- L. Leszczyński (red.), Zmiany społeczne a zmiany w prawie. Aksjologia, Konstytucja, Integracja europejska, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999.
- L. Leszczyński (red.), Teoretycznoprawne problemy integracji europejskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004.